

provinsje fryslân
provincie fryslân

De Dulf Janssenstichting (DJS)

De inrichting van een natuarpolder

Verslag van inloopbijeenkomsten 28 juni en 5 juli 2021

De Dulf Janssenstichting (DJS)

De inrichting van een natuarpolder

Verslag van de inloopbijeenkomsten op 28 juni en 5 juli 2021
met overzicht van reacties op gestelde vragen

Inhoud

1	Inleiding	5
2	Overzicht van reacties op gestelde vragen tijdens de bijeenkomsten	9
3	Overzicht van reacties op schriftelijk gestelde vragen	20

Bijlage 1 Schetsontwerp en toelichting Dulf Janssenstichting

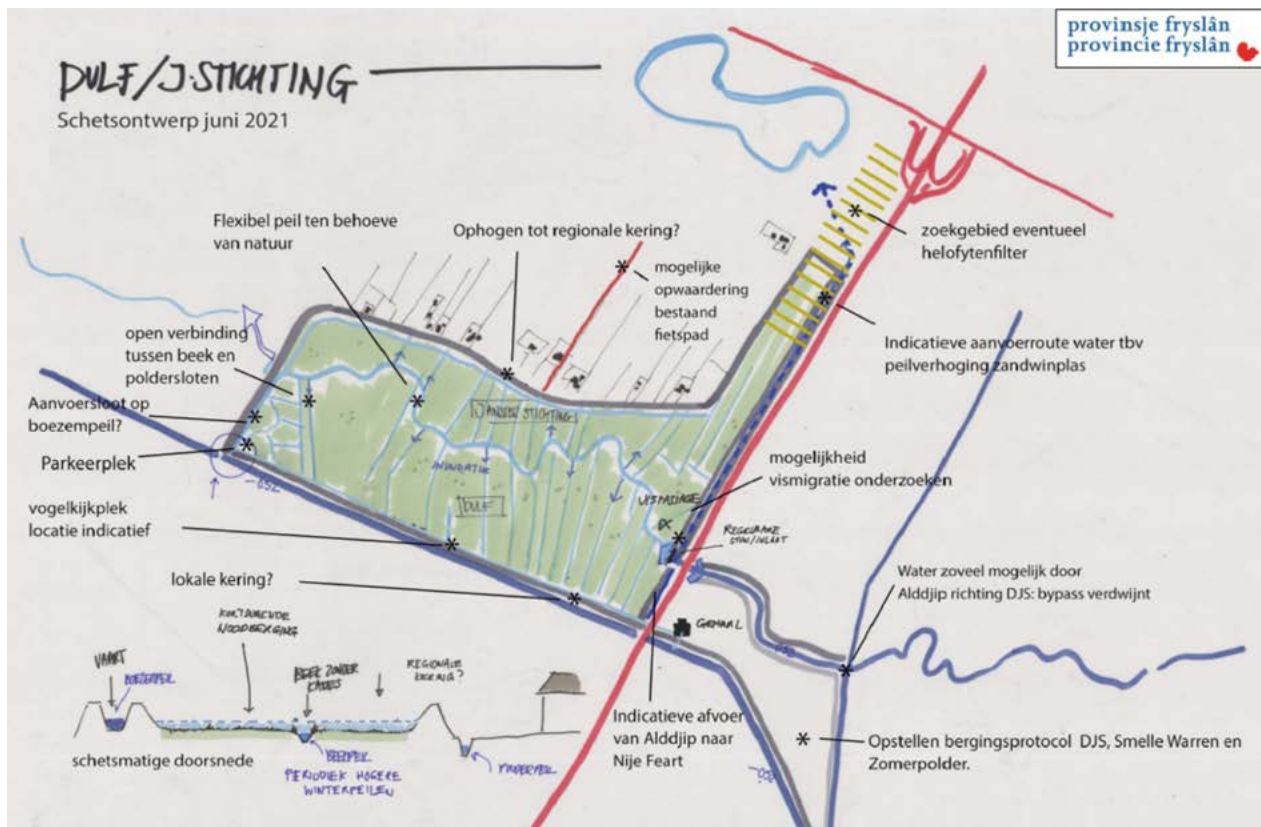

Inleiding

Op 28 juni en 5 juli zijn twee informele informatiebijeenkomsten over het toekomstige natuurplan voor de polder De Dulf Janssenstichting georganiseerd. In totaal hebben ongeveer 30 personen deze bijeenkomsten bezocht. Groot is de interesse en betrokkenheid van de pachters en bewoners uit het gebied. Naast zorgen zijn er ook suggesties aangereikt voor de inrichting en het toekomstig beheer van de polder De Dulf Janssenstichting.

In dit document vindt u een verslag van de meest gestelde opmerkingen en vragen tijdens de bijeenkomsten, deze zijn gerubriceerd naar betreffend onderwerp. Een overzicht van de binnengekomen mondelinge en schriftelijk gestelde vragen en suggesties staan anoniem in de hoofdstukken 1 en 2 weergegeven. De vragen/suggesties zijn zoveel mogelijk voorzien van een reactie vanuit de projectorganisatie.

Tijdens de bijeenkomsten is het schetsontwerp op de volgende pagina gepresenteerd. In bijlage 1 vindt u een toelichting op dit schetsontwerp.

Figuur: schetsontwerp polder De Dulf Janssenstichting d.d. juni 2021

Natuur – inrichting en beheer

De meest gestelde vragen over de toekomstige natuurinrichting zijn de volgende: Wat is het uitgebreide verhaal achter het behouden en versterken van welke natuurwaarden? En welk flexibel peilbeheer past daarbij? En wordt de polder verdeeld in verschillende delen (qua peil en natuurwaarden)? Er staat nu toch voldoende water in polder? Is het nu niet nat genoeg voor de gewenste natuurontwikkeling?

Voor welke weidevogel ga je het gebied inrichten? De aantallen van de klassieke weidevogels zoals de Kievit, tureluur, de wulp, scholekster en de grutto zijn laag in De Dulf. De leeuweriken, graspiepers en gele kwikstaarten doen het goed de laatste jaren. In hoeverre speelt verzuring een rol in de polder De Dulf-Janssenstichting? De verzuring en verdroging spelen hier een rol, maatregelen om deze verzuring te verminderen worden uitgewerkt in het inrichtingsplan.

Er zijn diverse tellingen gedaan en de projectorganisatie heeft informatie ontvangen van de betrokken weidevogelexperts. Wij zijn ook geweest op de website van [Stichting Vogelringstation Menork](#) het project Kieviten is vanwege teleurstellende resultaten in de Dulf niet voortgezet. Op basis van deze informatie worden voorstellen gedaan om de bestaande natuurwaarden zowel botanisch als qua fauna zo veel mogelijk te behouden en waar mogelijk te verbeteren.

Gepleit wordt voor een duidelijke visie op het beheer van welke weidevogelsoorten, groter onderzoeksgebied, monitoring, evaluatie en aanvullend onderzoek. De vrees bestaat dat door de natuurinrichting meer ganzen naar de DJS komen en dat De Dulf een nieuwe kraamkamer voor ganzen wordt. De landbouw ervaart momenteel al schade aan de gewasopbrengst. In hoeverre dragen de uitwerpselen van de ganzen bij aan de hogere stikstofuitstoot in de omgeving?

Verskillende suggesties zijn ingebracht om de waterafvoer van de komvormige percelen in DJS te verbeteren.

Huidig beheer en waterbeheer

Zorg is geuit over het huidige beheer in de polder, momenteel verzuigt de polder, er is meer opslag van wilgen en pitrusontwikkeling. Er is veel predatie en verschillende personen willen graag meer actie op het gebied van predatiebeheer. De ervaring is dat het predatiebeheer moeilijk ligt in de terreinen van SBB. Zo ging het afgelopen jaar goed met de klassieke weidevogels, o.a. Kieviten in de landbouwpolder en minder in DJS. De vos heeft in de natuurpolder meer vrij spel. Ten aanzien van weidevogelbeheer wordt genoemd dat SBB beter is in botanisch beheer dan in weidevogelbeheer.

Gevraagd wordt naar een actievere beheerdersrol van SBB ook op het gebied van waterbeheer. Als er teveel water valt in het broedseizoen moet er direct gehandeld worden. 's Zomers hebben er sloten drooggestaan wat tot vissterfte heeft geleid.

Visies op weidevogelbeheer zijn tijdens de gesprekken gedeeld door o.a. de lokale agrariërs. Dit zijn veelal de huidige beheerders van de Dulf Janssenstichting. Welke rol kunnen zij vervullen in het toekomstige natuurbeheer? Is er nog een combinatie mogelijk met landbouw in het toekomstige natuurgebied? Ervaring en kennis over lokaal weidevogelbeheer in de nabij gelegen landbouwpolder (agrarisch natuurbeheer) wordt graag uitgewisseld. Daarbij wordt gepleit voor een jaarlijkse evaluatie. Wil je weidevogels in de benen houden, dan moet je direct het zelfde broedseizoen een evaluatie houden en niet na bijvoorbeeld 10 jaar. Jaarlijkse bijsturing is essentieel.

Is het mogelijk door een wijziging in het watersysteem, dat er ook meer doorstroming in de sloten van de landbouwpolder komt en in het westelijke deel van het Alddijp (ten westen van Swynswei)? Ook hier slijbt het Alddijp dicht. Waarom blijft dit gebied buiten de inrichtingsplannen?

Waterberging

Hebben de verschillende hoeveelheden waterberging ook nadelige gevolgen op natuurontwikkeling? Hoe vaak wordt DJS als waterbergingsgebied ingezet? Zijn er alternatieve locaties voor waterberging gezocht, waarom moet dit in het natuurgebied plaatsvinden? Voorgesteld wordt om ook naar waterbergingslocaties in het landbouwbied te zoeken. En wat zijn de effecten van waterberging op het grondwaterpeil in de omliggende gronden. Kan het gevolgen hebben voor de zetting van de objecten? Worden beide gemonitord?

Verder wordt gevraagd waarop de verschillende hoogtes van de op te hogen kade zijn gebaseerd, de exacte ligging van de kade en of deze hoogte gevisualiseerd kunnen worden. En of de toekomstige kades ook bewerkbaar blijven en beweid mogen worden.

Wat betreft de toekomstige hoogte van de kade zijn er twee verschillende soorten reacties weergegeven onder de lokale bewoners:

1. Is het niet beter om de polder direct in te richten voor maximale berging? Anders is de kans groot dat het in de toekomst alsnog moet.
2. De polderdijk niet verhogen tot maximale hoogte, uitzicht op polder verdwijnt. De benodigde hoogte graag zo laag mogelijk houden.

Gevraagd wordt wat voor grond gebruikt wordt bij de ophoging en of bij de herinrichting van de kade ook de berm langs de Janssenstichting meegenomen kan worden. Kunnen aan weerszijden van de polderdijk langs de Janssenstichting de sloten ook dicht gemaakt worden?

Inrichting zandwinplas

Zorg wordt geuit over de mogelijke peilverhoging in de zandwinplas voor de drooglegging van de nabij lager gelegen landbouwpercelen maar ook voor woningen. Graag de effecten van peilverhoging van de zandwinplas voor het omliggende landbouwgebied en woningen in beeld brengen. En hoe hoog wordt eventueel de kade rondom de zandwinplas? Graag inzichtelijk maken net als bij de DJS.

Tegelijkertijd wordt door enkelen ook aangegeven dat de aanleg van extra recreatieve voorzieningen rondom de zandwinplas niet wenselijk is. Dit zijn nu mooie groene uitwijkzones voor reeën e.d. Het gebied rondom de zandwinplas en het fietspad aan de westzijde (tussen de twee wildroosters) is een wildernis met weinig natuurwaarden. Is hier een inrichting en beheer mogelijk dat op termijn leidt tot waardevolle natuur?

Recreatie

Wat wordt er bedoeld met de opwaardering van het fietspad? Een aantal personen geven de suggestie aan om het fietspad op te waarderen tot betonpad. Het schelpenpad vraagt te veel beheer en momenteel zitten er een paar flinke gaten in. Het pad mag ook worden ingericht als kavelpad, een mooi breed pad dat ook goed bruikbaar is voor beheerwerkzaamheden. Iemand anders vraagt zich af of het vervangen van schelpen voor beton wel echt duurzamer is en pleit voor behoud van het schelpenpad. Bij de productie van beton komt ook nogal wat CO₂ vrij.

Tijdens de bijeenkomsten zijn suggesties in De Dulf maar ook rond de zandwinplas voor nieuwe recreatieve voorzieningen op het terrein van fietsen, varen, zwemmen, schaatsen en recreatiewoningen aangereikt. Deze suggesties worden o.a. met de gemeente Opsterland besproken.

Overige onderwerpen

Naast inrichtingsvraagstukken zijn ook vragen aan de orde gekomen over het Grutto Aanvalsplan, provinciaal verpachtingsbeleid, veenweideproblematiek, de waterwinning van Vitens en de Lelylijn.

Vervolgproces

Daarnaast zijn vragen gesteld over het proces, het delen van de presentatie en toekomstige onderzoeksresultaten. Een terugkoppeling van alle ontvangen reacties uit de omgeving wordt op prijs gesteld. De projectorganisatie maakt een projectsite waar deze informatie te lezen is en zal de deelnemers per email hiervan op de hoogte houden. De opgehaalde informatie uit de omgeving wordt binnen de projectorganisatie met betrokken partijen besproken en waar mogelijk in het inrichtingsplan verwerkt. Naar verwachting kunnen we na de zomer van 2022 het concept-inrichtingsplan aan de streek presenteren.

2

Overzicht van reacties op gestelde vragen tijdens de bijeenkomsten

Hieronder vindt u een overzicht van de gestelde vragen of ingebrachte suggesties tijdens de bijeenkomsten. Deze zijn geordend per onderwerp en van een antwoord voorzien.

Inrichting van toekomstig natuurgebied

1. Wat is het uitgebreide verhaal achter het behouden en versterken van welke natuurwaarden? En welk flexibel peilbeheer past daarbij? En wordt de polder verdeeld in verschillende delen (qua peil en natuurwaarden)?

Antwoord

De focus in het gehele gebied Dulf-Janssenstichting zal komen te liggen op de botanische ontwikkelingen in combinatie met weidevogels. Realisatie van kwalitatief zo hoogwaardig mogelijke vochtige hooilanden. Dit zal tegelijkertijd leiden tot betere omstandigheden voor de meer kritische weidvogels die van nattere en soms wat ruigere vegetaties houden.

2. Er staat nu toch voldoende water in de polder van november tot mei, is dit niet nat genoeg voor de gewenste natuurontwikkeling?

Antwoord

Dit betreft voornamelijk regenwater, dat blijft staan in de komvormige percelen. Dit verzuurt de gronden. Het grondwater zakt snel uit en dit zal plaats blijven vinden als gevolg van de relatief hoge ligging ten opzichte van het omringende landbouwgebied. We proberen "de oorspronkelijke afwatering" in dit beekdal te herstellen door beekwater in te laten vanaf het bovenstroomse Alddijp. De beek en de sloten in deze

polder worden dus weer gekoppeld aan het bovenstroomse deel van het Alddijp dat meer kwelwater en mineralen bevat.

3. Voor welk soort weidevogel ga je het gebied inrichten nu de aantallen van de klassieke weidevogel zoals de Kievit, tureluur, wulp, scholekster en de grutto laag zijn in de Dulf?

Antwoord

Met de inrichting proberen we de omstandigheden voor alle weidevogels te verbeteren. Het proces van de afname van klassieke weidevogels als Kievit en grutto in de polder lijkt zich te verschuiven naar het westen. In de polder zal de focus liggen op de meer kritische weidevogels. Denk hierbij aan soorten als watersnip, slobbeend, zomertaling, veldleeuwerik, graspiepers, gele kwikstaart, en mogelijk kempaan. Ook de klassieke soorten kunnen profiteren van deze inrichting.

4. In hoeverre speelt verzuring een rol in de polder Dulf-Janssenstichting?

Antwoord

Volgens het onderzoek van B-Ware is er zowel sprake van verzuring als van verdroging. Vandaar dat de (grond)waterstanden in de polder omhoog moeten. Daarnaast is het wenselijk om de percelen buiten het broedseizoen kortdurend met mineraalrijk beekwater te bevoeien.

5. De percelen zijn net als pannenkoeken waar vaak water op staat, de percelen zijn komvormig. Is het mogelijk de polder vlak te trekken?

Antwoord

Bij het vlaktrekken van het gehele gebied is de kans reëel dat de gehele bouwvoor beschadigt, waardoor er mineralisatie en daarop volgend verzuuring optreedt. Bovendien is dit een tijdelijke oplossing omdat in het centrum van de percelen de bodem weer zal gaan zakken onder invloed van mineralisatie en inklink.

6. Behoud een aantal stevige randen langs de watergangen deze zorgen ervoor dat het perceel toegankelijk is voor beheer.

Antwoord

Deze tip wordt meegenomen in de verdere planuitwerking.

7. Komen de oorspronkelijke greppels weer terug in de percelen? Een suggestie wordt ingebracht om extra sloten te graven zodat het regenwater van de holle percelen goed afgevoerd kan worden of de holle percelen op te hogen.

Antwoord

Deze suggestie gaan we binnen het projectteam voor de verdere planuitwerking bespreken.

8. Er komen steeds meer ganzen en in vroegere tijden foerageerden ze ook nog wel in De Dulf. Tegenwoordig grazen ze steeds meer op het land bij de boeren in de omgeving, hiervan wordt schade ondervonden in de eerste sneeuwopbrengst. De vrees is dat bij het opzetten van de peilen 's winters er niets meer te grazen is in de DJS polder. Daarbij de steeds groter wordende populatie eet het eiwitrijkste gras waar de meeste stikstof in zit en schijten dit uit tijdens hun overnachting in De Dulf. Als men dan in die jaren de stikstof uitstoot in het natuurgebied gaat meten, komen ze op hogere uitstootcijfers, daar worden dan de melkveehouders in de omgeving op aangekeken. De vrees bestaat dat door de natuurinrichting meer ganzen naar de DJS komen. De landbouw ervaart momenteel al schade aan de gewasopbrengst. In hoeverre dragen de uitwerpselen van de ganzen bij aan de hogere stikstofuitstoot?

Antwoord

Het is waar dat de overnachtende ganzen voor een zekere mate van eutrofiëring zorgen, die effect kunnen hebben op de vegetatieontwikkeling. Echter we hebben in deze polder niet te maken met Natura 2000 habitattypen en bovendien gaat het hier om vegetaties die niet tot de meest voedselarme behoren. In het kader van Natura 2000 liggen hier instandhoudingsverplichtingen ten aanzien van pleisterende ganzen. Naast deze stikstofuitstoot naar de bodem hebben we ook nog aandacht besteed aan emissies naar de lucht. Uit de kentallen die gehanteerd worden in de database van Aerius hebben we geconcludeerd, dat dit voor ganzen verwaarloosbaar is.

De beoogde inrichting verandert niet veel van het huidige beeld, de verwachting is dat hierdoor het aantal ganzen niet extra toenemen.

Huidig beheer in natuurgebied

1. De polder verruigt. Kan SBB actiever acteren in beheer van opslag, waterbeheer en ook ten aanzien van predatiebeheer?

Antwoord

Het overgrote deel van de opslag wordt jaarlijks gemaaid. Aan de randen is lokaal sprake van opslag. Tot in zekere mate vindt SBB dit acceptabel. Het waterbeheer wordt aangepast. Het streven is om dit zo goed mogelijk uit te voeren.

SBB voert een predatiebeheer t.b.v. weidevogels. Dit blijkt in de praktijk lastig. Er gelden echter meer natuurdoelen dan alleen weidevogels. Het beleid van SBB is om een compromis te zoeken tussen verschillende natuurdoelen.

2. Is de faunapassage bij de A7 nu de toegangspoort voor de vos en steenmarters naar het gebied geworden? Er staat een wildcamera bij de wildtunnel van de A7. Wie registreert deze beelden en zou dit onderzocht kunnen worden met behulp van deze beelden?

Antwoord

We gaan na wie deze beelden registreert, welk onderzoek er momenteel plaatsvindt en of de onderzoeksresultaten hiervan gedeeld kunnen worden.

3. Was afgelopen winter het peil al opgezet omdat het natter is dan gebruikelijk?

Antwoord

Nee, waarschijnlijk is de vernatting te wijten aan het natte voorjaar.

Waterbeheer in natuurgebied

1. Kan het peil in de polder beter en actiever beheerd worden? Nu is het peil redelijk onvoorspelbaar. Vorig jaar heeft het water zo hoog gestaan, dat het land niet toegankelijk of bewerkbaar was en in het broedseizoen zijn enkele weidevogelnesten overspoeld en kuikens verdronken. En heeft het water in de zomerperiode in de sloten zo laag gestaan, dat er sprake was van vissterfte.

Antwoord

Het (peil)beheer zal een belangrijk onderdeel zijn van het inrichtingsplan. Toegankelijkheid, bewerkbaarheid en de natuur zijn daarbij belangrijke aandachtspunten. Deze aspecten zullen in de verdere uitwerking afgestemd worden met de belanghebbenden, zoals (beoogde) beheerders en behartigers van natuurbelangen.

2. Het water wordt op een lage plek in de polder ingelaten en op een hoge plek in de polder afgemalen, dit is niet logisch.

Antwoord

Het gemaal staat ten opzichte van het totale bemalingsgebied (het grootste deel daarvan bevindt zich ten oosten van de A7) op een goede locatie. Nu wordt het water voor de Dulf-Janssenstichting inderdaad nog ingelaten aan de lage kant. In het huidige schetsontwerp is die inlaat voorzien aan de hoge oostzijde van de polder en blijft het gemaal op de bestaande locatie.

3. Kan er een tekening gedeeld worden van het watersysteem in de polder DJS: wat zijn schouwsloten en wat zijn hoofdwatergangen nu, en hoe wijzigt dat in de plansi-tuatie?

Antwoord

Met het opstellen van het inrichtingsplan zal de bestaande situatie van het watersys-teem gedeeld worden, zodat inzichtelijk wordt waar in het inrichtingsplan wijzigingen zijn beoogd. U kunt de huidige situatie ook digitaal bekijken op de [leggerkaart](#) van het Wetterskip Fryslân.

Toekomstig beheer in natuurgebied

1. De volgende visie op weidevogelbeheer werd gedeeld: in juli en augustus moeten de percelen toegankelijk zijn voor maaien en de ruige mest aanwenden in het najaar.

Antwoord

Deze visie deelt de projectorganisatie ook.

2. Kan er overleg georganiseerd worden over het toekomstig natuur- en peilbeheer, met provincie, waterschap, SBB en belanghebbenden zoals de lokale agrariërs?

Antwoord

Momenteel vindt overleg plaats in werkgroep verband waarbij SBB, wetterskip, afgevaardigde namens LTO noord en provincie zijn betrokken. Zodra deze partijen een concept- voorstel hebben gemaakt zal dit gedeeld worden met belanghebbenden.

3. Voorgesteld wordt om meer samenwerking te zoeken tussen terreinbeheerders en de agrarische natuurvereniging Alde Delte.

Antwoord

Wij geven dit voorstel door aan SBB en agrarisch natuurvereniging Alde Delte.

4. Genoemd wordt dat ruwe mest beperkt aanwezig is in de bedrijfsvoering. De vraag wordt gesteld waar kan ruwe mest het meest effectief worden aangewend op de landbouwpercelen of op de toekomstige natuurpercelen in de Dulf? Deze vraag wordt ook gesteld in relatie tot de huidige resultaten en de predatiedruk in de natuurpolder. Verder wordt aangegeven dat weidegang in het voorjaar goed is voor de weidevogels.

Antwoord

Ook voor bepaalde botanische ontwikkelingen kan het opbrengen van ruige oude stalmest een goede aanvulling zijn. Dit om het organische stofgehalte op peil te brengen en om verzuring en mogelijk daardoor pitrusontwikkeling tegen te gaan. Maar dit hangt allemaal wel af van de samenstelling van de bodem. Weidegang is afhankelijk van de drooglegging van een perceel. Als het perceel te nat is in het voorjaar wordt de zode vertrapt en dit is de reden om vooral in de nazomer weidegang toe te staan. In geval van mozaïekbeheer kan in overleg met de vogel-wacht plaatselijk worden ingestoken op voorbeweiding.

5. Het jaarlijks beheerdersoverleg over de Dulf in het kantoor van SBB wordt gemist, kan dit weer worden opgepakt?

Antwoord

SBB gaat bekijken of dit weer opgestart kan worden.

6. Gepleit wordt voor een jaarlijkse evaluatie, wil je weidevogels in de benen houden moet je direct het zelfde broedseizoen een evaluatie houden en niet na bijvoorbeeld 10 jaar. Jaarlijkse bijsturing is essentieel.

Antwoord

Dit is een goede suggestie en dit advies zal worden overgebracht richting de huidige en toekomstige natuurterreinbeheerder(s). In het voorgestelde jaarlijkse beheerdersoverleg zou dit onderwerp geagendeerd kunnen worden.

Waterbeheer in de omgeving

1. Is het mogelijk door een wijziging in het watersysteem, door het creëren van meer doorstroming in Alddjip ook enkele stinkende sloten nabij woningen te voorkomen? Dit heeft eerder plaatsgevonden op een andere locatie aan de Janssenstichting (zie figuur hieronder). Ook het Alddjip ten westen van de polder slibt dicht, hier is niet voldoende stroming. Waarom blijft dit gebied buiten de inrichtingsplannen?

Antwoord

De inrichtingsopgave van de natuurlandbouw is onderdeel van het Natura 2000 beheerplan en Natuurnetwerk Nederland (NNN). De inrichting van het watersysteem buiten deze begrenzing is niet in dit project opgenomen. Het waterschap zal hier naar kijken en komt hier op terug.

2. Het waterpeil mag volgens een bewoner 's zomers hoger in de sloten staan, voorgesteld wordt om ook in het landbouwgebied meer water vast te houden, dit in verband met ervaren bodemdaling op erf en rondom woning. Graag meer aandacht voor het maatschappelijk belang in plaats van het individuele belang.

Antwoord

Deze zorg en wens is bekend en in de komende jaren wordt door het wetterschap en de provincie ervaring met verschillende maatregelen opgedaan in het veenweideprogramma van Fryslân. De bestuurders hopen met lokale draagvlak en initiatieven en energie van onderop de komende jaren goede praktijkvoorbeelden te kunnen ontwikkelen. Maatregelen die ook in de gebieden buiten het huidig werkgebied van het veenweideprogramma kunnen worden ingezet.

Waterberging

1. Waarom wordt er waterberging in een natuurgebied gerealiseerd?

Antwoord

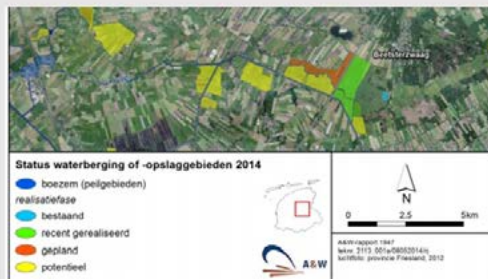
Waterberging is een maatschappelijke opgave die als maatregel staat genoemd in het Veiligheidsplan II (2014) van Wetterskip Fryslân. De functie waterberging heeft in de Dulf geen meerwaarde voor de handhaving van de kwaliteiten van de huidige natuurwaarden. In geval van een noodsituatie kan De Dulf worden ingezet als waterbergingsgebied.

Het pakket uit het Veiligheidsplan II (2014) bestaat uit:

- het realiseren van 600 hectare boezemuitbreiding;
- het inrichten van 1500 hectare waterberging in natuurgebieden en
- het realiseren van een gemaal Harlingen met een capaciteit van 30 m³ (2035)

Het watersysteem voldoet hiermee aan de veiligheidsnormen tot na het zichtjaar 2050. Op de korte termijn is het bufferen in deelsystemen (tot 2025) en het realiseren van waterberging in natuurgebieden (tot 2035) het meest effectief.

Volgens bestaande beleid 1% extra berging in de deelsystemen (tot 2030).

2. Waarop zijn de verschillende hoogtes van de op te hogen kade gebaseerd?

Antwoord

Die zijn gebaseerd op de bestaande kadehoogtes (ondergrens) en modelberekeningen (bovengrens). Op basis van nieuwe inmetingen en grondonderzoek zullen nauwkeurigere berekeningen gemaakt worden.

3. Kan de hoogte van de kering over de volledige lengte weergegeven worden? Kan op verschillende locaties langs de Janssenstichting een plankje met de toekomstige kadehoogtes geplaatst worden?

Antwoord

Ja, wij kunnen deze informatie t.z.t. delen en we gaan de toekomstige hoogtes ook op andere locaties zichtbaar maken.

4. Waar ligt de noordelijke grens van het beoogde waterbergingsgebied?

Antwoord

Dat is langs de A7 nu nog niet bekend. Het zal volgen uit de nadere uitwerking tot inrichtingsplan.

5. Wat is mogelijk op de op te hogen kade langs de Janssenstichting? Wat is de bewerkbaarheid of beheerbaarheid van de taluds van de polderdijken. Is bijvoorbeeld beweiding toegestaan?

Antwoord

Beantwoording van deze vragen is pas mogelijk als het plan verder uitgewerkt is. Bewerkbaarheid en beheerbaarheid zijn daarbij belangrijke aandachtspunten.

6. Kan bij de herinrichting van de kade ook de berm langs de Janssenstichting meegenomen worden? Kunnen aan weerszijden van de polderdijk langs Sint Janssenstichting de sloten ook dicht gemaakt worden?

Antwoord

De berm zal beschouwd worden bij de nadere uitwerking. Dan zal ook helder worden of het gewenst of nodig is sloten te dempen.

7. Wat voor een grond gaat er gebruikt worden voor het ophogen van de kering? Kan de grond in de oeverwal langs het Alddijp gebruikt kon worden voor de ophoging van de kering langs de Janssenstichting?

Antwoord

Waar de grond voor de ophoging van de polderdijk vandaan komt, is nog niet bekend. Wel wordt tijdens de uitwerking van het inrichtingsplan gekeken of vrijkomende grond in het project zelf (of andere projecten) hiervoor geschikt is. Bij voorkeur wordt binnen een project gewerkt met een 'gesloten grondbalans', zo weinig mogelijk aan- en afvoer van grond.

8. Kan de noordelijke kering langs de Nije Feart nu en in de beoogde eindsituatie overstromen?

Antwoord

De kans dat deze kering overstroomt is nu zeer gering. Het huidige schetsontwerp is een mogelijke oplossing, dit is nog niet het vastgesteld inrichtingsplan. Ook in de toekomst zal de kans op overstroming gering zijn.

9. Wat zijn de effecten op het grondwaterpeil in de omliggende gronden? Kan het gevolgen hebben voor zetting van objecten? Worden beiden gemonitord?

Antwoord

Bij de DJS blijft het peil in de buurt van het huidige peil. Alleen bij berging is het peil in de polder tijdelijk (maximaal 3 weken) hoger. Voor zetting van bijvoorbeeld gebouwen is vooral een daling van de grondwaterstand van belang. Hier zal het effect vooral een (zeer tijdelijke) verhoging zijn.

Inrichting zandwinplas

1. Graag de effecten van peilverhoging van de zandwinplas voor het omliggende landbouwgebied en woningen in beeld brengen.

Antwoord

Op dit moment vindt onderzoek plaats naar een verdere peilverhoging, pas als we weten hoe hoog deze wordt, kan er een effectstudie plaatsvinden. Naar verwachting zijn deze resultaten rond de zomer van 2022 bekend. Voor een verdere peilverhoging in de zandwinplas is een peilbesluitprocedure nodig. Die openbare procedure voorziet in het beschouwen van mogelijke nadelige effecten, manieren om die te voorkomen of te verminderen, eventuele schadevergoeding en mogelijkheid van bezwaar.

2. En hoe hoog wordt eventueel de kade rondom de zandwinplas? Graag inzichtelijk maken net als bij de DJS.

Antwoord

Er loopt nog een onderzoek omtrent de benodigde peilverhoging, zodra de resultaten hiervan bekend zijn, kan pas een kadehoogte worden bepaald.

3. Is hier een inrichting en beheer rondom de zandwinplas mogelijk dat op termijn leidt tot waardevolle natuur?

Antwoord

De exploitant van de zandwinning heeft in 2015-2016 een inrichtingsplan opgesteld waarin met name aan de zuidzijde van de zandwinplas natuurontwikkeling is voorzien. Het gebied wordt ingericht ten behoeve van de weidevogels, er worden o.a. eilandjes en 'plas-dras' oevers aangelegd.

Recreatie

1. Wat wordt er bedoeld met de opwaardering van het fietspad?

Antwoord

Het voorstel is om het bestaand fietspad geschikter te maken voor recreatief gebruik waarbij het pad beter toegankelijker is voor eventueel scootmobielen met genoeg ruimte om elkaar te kunnen passeren. De insteek is dat de fietsbeleving en verkeersveiligheid wordt verbeterd.

2. Graag het fietspad opwaarderen tot betonpad, het schelpenpad vraagt veel beheer, momenteel zitten er een paar flinke gaten in. Het pad mag ook worden ingericht als kavelpad, een mooi breed pad dat ook goed bruikbaar is voor beheerwerkzaamheden.

Antwoord

Het streven is om het fietspad op te waarden tot een fietspad zoals het bestaande fietspad aan de Nij Beets kant van de zandwinplas.

3. Is het vervangen van schelpen voor beton wel echt duurzamer? Bij de productie van beton komt ook nogal wat CO2 vrij.

Antwoord

De insteek is om het bestaande fietspad op te waarden. Een betonnen fietspad is duurzamer in beheer dan een schelpenpad. Een schelpenpad heeft namelijk meer onderhoud nodig. We onderzoeken of er duurzamere alternatieven zijn dan een betonverharding.

4. Kan het Alldjip worden gebaggerd zodat er net als vroeger weer gezwommen kan worden? Of kan DJS als schaatsgebied dienen? Iemand is bereid om een ijsclub op te richten.

Antwoord

In de polder DJS vindt geen recreatie plaats en het is vanuit natuur de wens dat zo te houden. In de winterperiode is dit gebied aangewezen als rustgebied van ganzen, verwacht wordt dat dit niet te combineren is met schaatsen in dit gebied.

5. Kan het bestaande fietspad door de landbouwpolder doorgetrokken worden naar de Nije Feart? Nu ontbreekt een fietsverbinding naar Gorredijk. Dit pad kan dan tegelijkertijd als onderhoudspad richting het gemaal worden gebruikt.

Antwoord

De aanleg van een nieuw fietspad waarmee de rust in het natuurgebied wordt aangetast weegt niet op tegen de huidige verbinding over de Swynswei, langs de Nije Feart via Terwispel.

6. Is het een aantrekkelijk idee om de zandwinplas bereikbaar te maken voor boten vanaf de Nieuwevaart, als daar een nieuwe verbinding tussen beiden komt op boezempeil?

Antwoord

De gemeente steekt in op een extensieve vorm van recreatie rondom de zandwinplas.

De diepte van de zandwinplas zorgt voor onveilige zwemcondities, dit maakt hier de ontwikkeling van waterrecreatie lastig. De plas zelf wordt nu deels ingezet voor energiewinning en is deels voor zandwinning in gebruik. Daarnaast valt de plas gedeeltelijk onder een grondwaterbeschermingsgebied. In verband met de waterwinning is behoud van een goede waterkwaliteit in dit gebied belangrijk. Afgezien van de nodige investeringen om een dergelijke verbinding te realiseren maken de huidige functies in en rondom de zandwinplas het lastig om de zandwinplas te ontwikkelen voor vaarrecreatie.

7. Kunnen in de nieuwe op te hogen polderdijk ook twee sobere vakantiehuisjes worden gebouwd? Dit biedt een uniek verblijf met prachtig uitzicht over de weidevogelpolder.

Antwoord

Ontwikkeling van nieuwe recreatieve initiatieven of activiteiten kunnen gezocht worden bij de bestaande bebouwing in het gebied, hiermee blijft het landelijk karakter van de Dulf gewaarborgd. Daarbij acht het waterschap nieuwe bouwwerken in of nabij waterkering ongewenst.

Uitvoering

1. De inschrijvingseisen zijn tegenwoordig dusdanig dat een klein ondernemer uit de omgeving die competent is voor het werk vooraf al uitgesloten wordt. Kan de kleine ondernemer meedoen in de aanbesteding van het werk?

Antwoord

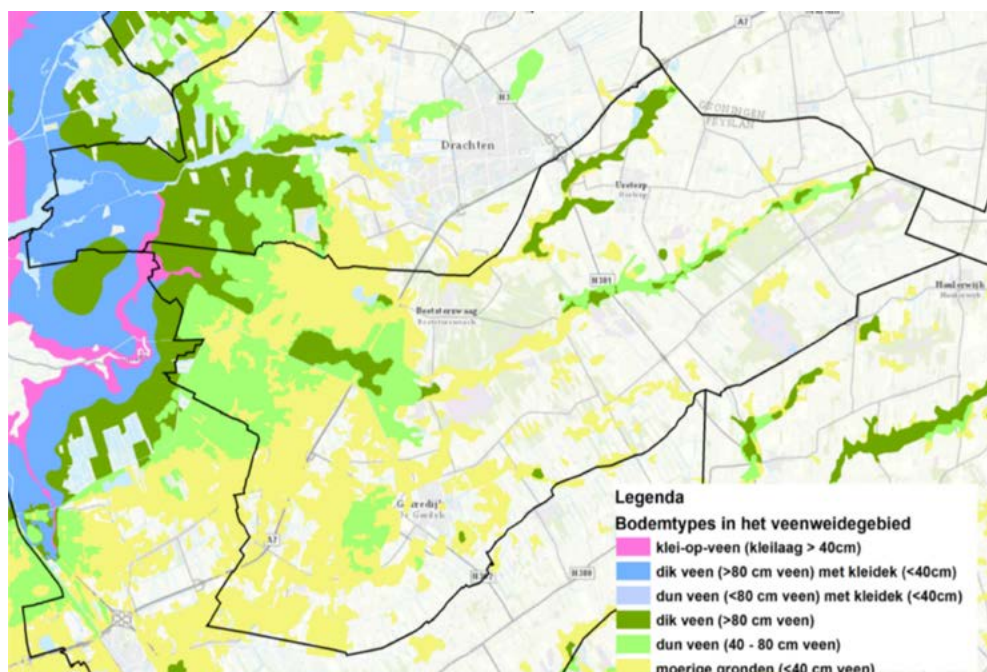
De provincie Fryslân wil de markt – m.n. het MKB - voldoende toegang geven tot provinciale inkoop en aanbestedingen. Dit is ook een belangrijk uitgangspunt van de nieuwe Aanbestedingswet 2012. In deze tijd is het extra belangrijk om te kijken hoe we onze investeringen maximaal kunnen laten renderen voor de Mienskip. We willen Fries belastinggeld zoveel mogelijk ten goede te laten komen aan de Friese werkgelegenheid. Dit uitgangspunt is, binnen de kaders van doelmatigheid en rechtmatigheid, het leidende principe. Deze regelgeving is verwerkt in een methodiek die shortlistende heet. De provincie publiceert een lijst met diverse soorten werken waar geïnteresseerde en geschikte ondernemers zich doorlopend op kunnen laten plaatsen. Bij deze ontvangt u de link naar [Gepubliceerde tenderinformatie](#).

Verpachting provinciale gronden

1. Hoe verpacht de provincie haar percelen in 2022? De lokale boeren willen graag aanspraak kunnen maken voor pacht en denken dat zij de gronden beter kunnen beheren voor weidevogels dan bijvoorbeeld een pachter van ver. Aantal lokale agrariërs geeft aan open te staan voor een toekomstige beheer in het weidevogelgebied.

Antwoord

Tijdens het gebiedsproces kunnen we vanuit het project voor verpachting maatwerk leveren. Maatwerk voor toekomstig (eigendom en) beheer na inrichting vraagt om verder onderzoek en overleg (intern en extern). De insteek is om bij de vaststelling van het inrichtingsplan in grote lijnen duidelijkheid over EBO (eigendom, beheer en onderhoud) te verschaffen.

Veenweideprogramma

1. Vanuit Veenweide wordt geroepen geen opgave te hebben bij een veenpakket kleiner dan 80 cm. Hoe is dat in deze polder?

Antwoord

Op de website van het [veenweideprogramma](#) zijn diverse documenten en kaarten te bekijken. Hier is ook een kaart te vinden met de veendiktes in de gemeente Opsterland. Deze toont dat de landbouwpolder langs de Janssenstichting een veengebied is met een veenpakket van overwegend minder dan 40 cm. In de natuurland DJ5 varieert de dikte en is er nog een dik veenpakket van meer dan 80 cm veen aanwezig. Gegeven de omvang van het bemalingsgebied en de omvang van het gebied daarbinnen met meer dan 80 cm veen, is dit gebied in het Veenweideprogramma niet als prioritair aangewezen. Wel zal er tijdens de verdere uitwerking afgestemd blijven worden met het Veenweideprogramma.

Grutto Aanvalsplan

1. Volgens het Grutto aanvalsplan is er een aaneengesloten gebied van tenminste 1000 ha nodig om maatregelen t.b.v. weidevogels uit te voeren. Zou het omliggende agrarisch gebied ook niet meegenomen moeten worden in deze ambitie over de DJ5?

Antwoord

De Dulf Janssenstichting en de agrarische omgeving is één van de zoekgebieden van het Grutto Aanvalsplan en het nieuwe provinciale weidevogelbeleid. Onderzocht wordt of in het kader van het Aanvalsplan een verkenning kan worden opgestart.

Waterwinning Vitens

1. Kan, nu Vitens zoekt naar andere winlocaties in de buurt, Vitens deze winning in de landbouwpolder inzetten als strategische reservewinning? Is dit bespreekbaar?

Antwoord

De betreffende waterwinning in de landbouwpolder is essentieel om aan de drinkwaterbehoefte in Friesland te voorzien. Momenteel zoekt Vitens inderdaad naar nieuwe waterwinlocaties en is nog bezig met het (door)ontwikkelen van de grondwatermodellen. De variantenstudie is mogelijk in het najaar 2021 gereed. Dan kan ook afstemming plaatsvinden met de provincie, zodat integraal gekeken wordt naar de varianten en de plannen voor de polder Dulf-Janssenstichting en de zandwinplas.

Vervolgens zullen in het kader van een m.e.r traject rondom de mogelijke nieuwe winlocatie de effecten van de gekozen variant op de omgeving worden onderzocht, zoals o.a. het Natura 2000 gebied Van Oordt's Mersken en de landbouw. Tot die tijd kan er geen uitspraak gedaan worden of Nij Beets op lange termijn als reservewinning kan worden ingezet.

Lelylijn

1. Hoe komt het met de Lelylijn?

Antwoord

Dit plan staat al jaren op de politieke agenda's. Het is opgenomen in het [Coalitieakkoord \(15 december 2021\)](#).

Proces

1. Kunnen we de presentatie ontvangen?

Antwoord

Ja dit kan. De presentatie is inmiddels opgestuurd naar alle aanwezigen waarvan een emailadres beschikbaar is.

2. Mogen we kennis nemen van de resultaten van de lopende onderzoeken zodra die er zijn?

Antwoord

Ja, via onze projectorganisatie kunt u relevante onderzoeksrapporten worden opgevraagd. Kijk voor contactgegevens op www.fryslân.frl/dulfmersken.

3. Is het mogelijk de reacties uit de omgeving en wat ermee gedaan wordt te ontvangen?

Antwoord

Een verslag van de bijeenkomsten met alle ingebrachte schriftelijke en mondelinge vragen is bij deze gemaakt en beschikbaar gesteld via de projectsite.

3

Overzicht van reacties op schriftelijk gestelde vragen

Negen personen of organisaties hebben schriftelijke vragen ingediend. Een overzicht van deze vragen met een reactie vanuit de projectorganisatie staan hieronder anoniem weergegeven.

Schriftelijke reactie 1

1. Met hoeveel centimeter wordt de polderdijk verhoogd? Maakt u dat ook visueel?

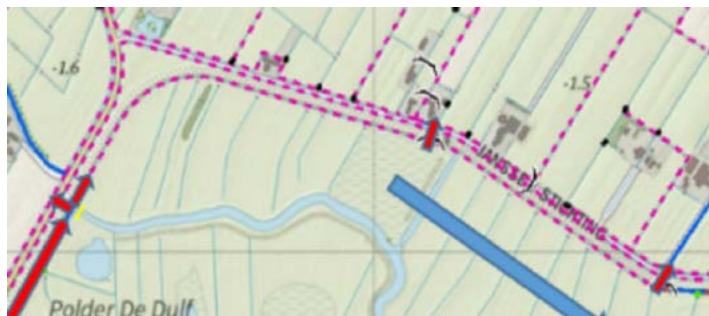
Antwoord

Dat hangt af van de invulling van de waterberging. Een hoogte van ca. 20 tot 70 cm boven NAP. Dit is voor nu visueel zichtbaar gemaakt in het veld door twee planken op de huidige kade bij Janssenstichting nummer 12. Op deze plek schommelt de kadehoogte rond de 0 meter NAP. Na een gedetailleerdere meting en berekening wordt dat nauwkeuriger bepaald en kan dit buiten wederom visueel worden gemaakt ook op meerdere locaties.

2. Kan de doorstroming die onder de weg is aangelegd t.h.v. Janssenstichting nummer 4 in tact blijven om doorstroming in de polder te bevorderen?

Antwoord

Het is zeer waarschijnlijk dat deze in de verdere uitwerking behouden blijft.

[De doorstroming onder de weg is met een rode pijl aangegeven](#)

3. Is het gebied tussen het Alddijp en de Nieuwe Vaart niet voldoende als opvanggebied?

Antwoord

De verwachting is dat dit niet voldoende is. De bergingsgebieden De Zomerpolder, de Smelle Warren (ten oosten van de A7) en het hier beoogde bergingsgebied in de polder Dulf-Janssenstichting lopen bij zeer extreme neerslag gemakkelijk vol. Het effect ervan op het peil in het Koningsdiep en de boezem is substantieel. En dat is nodig in het kader van de veiligheid. Dit effect neemt af als er minder berging gerealiseerd wordt. Wanneer alleen het gebied tussen het Alddijp en de Nije feart wordt ingezet als bergingsgebied dan is er een kering langs het Alddijp nodig dus "dwars" door de polder. Dit zorgt voor een tweedeling in de polder wat landschappelijk minder goed scoort. Vanuit de natuurinrichting is het tot slot wenselijk om de sloten aan weerszijden van het Alddijp te koppelen aan het Alddijp. Een kering doorkruist die koppeling.

De polder Dulf-Janssenstichting zou pas als laatste van de bovengenoemde bergingsgebieden ingezet kunnen worden, en alleen wanneer dat nodig is. De beoogde inzet van de naastliggende zomerpolder is maximaal eens in de dertig jaar. Met de aangegeven volgorde zou dat betekenen dat de polder Dulf-Janssenstichting ook maximaal eens in de dertig jaar ingezet zal worden. Er zal nog concreet gemaakt gaan worden bij welke condities in welke volgorde op welke wijze de retentiegebieden ingezet zullen worden. Dit is echter niet in beton gegoten: er zal periodiek geëvalueerd worden. Dan wordt er gekeken naar de ontwikkelingen: van de natuurwaarden, de werkelijke neerslag, waterpeilen en de gerealiseerde en verwachte inzet van berging. In een protocol zal beschreven worden hoe om te gaan met de berging in de drie gebieden en hoe dit met elkaar te volgen en te bespreken.

4. Is er een mogelijkheid om een doorstromingsverbinding van de bermsloot en de sloot langs het toegangspad naar de nrs 9, 9a en 10 aan te leggen. Temeer men daar niet aangesloten is op het riool.

Antwoord

Deze suggestie zal tijdens de uitwerking nader in beschouwing genomen worden.

5. Wordt het Alddijp uitgebaggerd, Alddijp is nu dichtgegroeid. Kan het Alddijp wat breder gemaakt zodat er in ieder geval wat meer water in kan?

Antwoord

Het dichtgroeien van het Alddijp in deze polder is bekend. Afhankelijk van de toekomstige hydrologische en ecologische functie van dit deel van het Alddijp zal bekeken worden of dit tijdens de herinrichting moet worden aangepakt. Dit zal tijdens de verdere uitwerking van het plan worden bepaald.

Schriftelijke reactie 2

1. Wat vinden ecologen van dit plan? Welke zijn ingeschakeld?

Antwoord

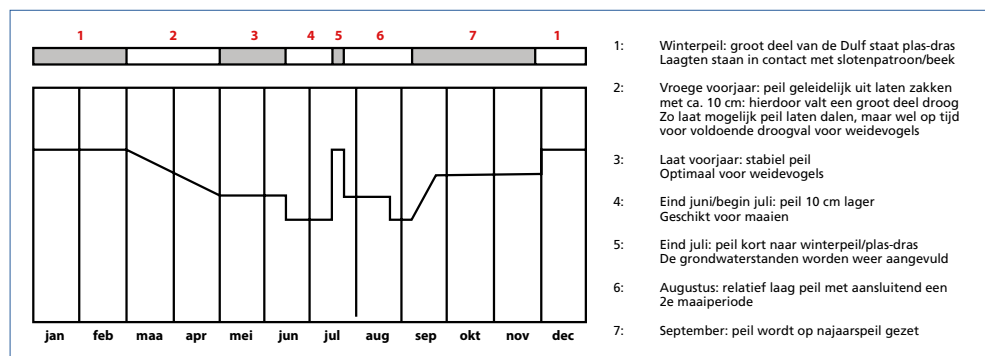
De ecologen van zowel Staatsbosbeheer als de provincie zijn betrokken bij het opstellen van dit plan en hun eerste ideeën zijn verwerkt in dit schetsontwerp.

2. Het peilbeheer is gericht op weidevogels: wat moet ik me daarbij voorstellen?

Antwoord

Allereerst de waterstanden gaan niet zo heel veel veranderen in vergelijking met de huidige situatie. Er wordt vooral getracht de aanwezige plas-dras-situaties te voeden vanuit de beek/sloten, en minder afhankelijk te maken van neerslag, zodat er minder verzuring en verdroging optreedt.

Bij een peil gericht op weidevogels gaat het om hoge winterse standen die geleidelijk aan uitzakken tot in mei om geschikt broed- en foerageergebied te creëren en een late grasgroei. 's Zomers moeten de peilen tijdelijk lager om het maaibeheer te kunnen uitvoeren. Dit is ook een peilregime dat geschikt is voor de ontwikkeling van vochtige hooilanden (zie onderstaand figuur). Deze denkrichting wordt nog nader uitgewerkt.

[Schema peilbeheer voor weidevogels en om verdroging en verzuring van grond te voorkomen](#)

3. Is er een inschatting te maken wat het effect zal zijn op de natuurwaarden?

Antwoord

We verwachten dat er betere omstandigheden ontstaan voor de ontwikkeling van vochtige hooilanden. Hiervan kunnen met name de kritische weidevogels profiteren, die afhankelijk zijn van nattere en soms wat ruigere omstandigheden. Men moet dan denken aan watersnip, zomertaling, slobbeend, gele kwikstaart, veldleeuwerik en mogelijk kempfaan. Het beheer richt zich dus wat minder specifiek op soorten als Kievit en grutto. Wij denken dat dit voorlopig de optimale inrichting is om verzuring en verdroging tegen te gaan en de waarde voor kritische weidevogels te handhaven of te ontwikkelen.

4. Is er een risico dat het nadelig is voor bepaalde dier/plantsoorten?

Antwoord

Nee, het zal een positief effect hebben op de biodiversiteit. Als het gaat om de tijdelijke berging van extra veel water (1 x per 30 jaar) vanuit waterveiligheid, dan kan dat wel een negatieve invloed hebben op diersoorten die niet snel genoeg naar hogere delen kunnen vluchten. Een deel hiervan zal verdrinken. Afspraken over waterberging worden daarom ook nader uitgewerkt in een waterbergingsprotocol tussen SBB, andere grondeigenaren en wetterskip.

5. Is er gekeken naar alternatieven?

Antwoord

Ja, in een ambtelijke verkenning zijn er nog twee andere inrichtingvarianten onderzocht: 1. het gebied grotendeels inrichten als een moerasgebied met inundaties vanuit de beek en 2. Het gebied inrichten als zomerpolder met daarin het Alddijp op boezempeil tussen twee kades. Deze concepten zijn verlaten o.a. vanwege de huidige natuurwaarden en de wens om de waarde voor de weidevogels te laten behouden en zo mogelijk te versterken.

6. Is er gemonitord/nulmeting gedaan naar de voorkomende diersoorten op dit moment?

Antwoord

Ja, deze is uitgevoerd door Faunax en via de projectsite www.fryslan.frl/dulfmersken te downloaden.

7. Eens in de 30 jaar wordt de polder ingezet? Wat houdt dat precies in?

Antwoord

Zie voor beantwoording van deze vraag bij reactienummer 1, vraag 3.

8. Opwaardering van het fietspad: in wat voor zin? Is het mogelijk iets te doen voor bijen- insecten? Bv. Berm

Antwoord

Opwaardering wordt in nader overleg met gemeente uitgewerkt, uw suggestie over invulling van de berm nemen we mee. Wij ontvangen graag vanuit vereniging jullie advies over de eventuele invulling hiervan.

Schriftelijke reactie 3

1. Is het bestemmingsplan voor de Dulf ook gewijzigd in de afgelopen jaren of wordt deze op de korte termijn gewijzigd? Is er nog een combinatie met landbouw mogelijk?

Antwoord

De ontbrekende, nog niet natuurbestemde percelen in de polder De Dulf, worden zodra inrichtingsplan wordt vastgesteld ook bestemd als natuur. Daarna kan de uitvoering plaatsvinden. Hoofddoel in dit gebied is natuur: een combinatie met landbouw is alleen mogelijk in de vorm van beheer ten behoeve van de gewenste natuurontwikkeling. De hooilanden moeten jaarlijks gemaaid worden waarbij het gewas wordt afgevoerd. Dit kan door een agrariër uitgevoerd worden, die het in zijn bedrijfsvoering kan inpassen.

[Kaartje met daarop aangegeven welke percelen al een natuurbestemming hebben](#)

2. Is het een mogelijkheid om mijn oude contract te verplaatsen naar een ander perceel dat buiten de Dulf gelegen is en wat ook door jullie beheerd wordt?

Antwoord

Deze vraag wordt in een persoonlijk gesprek met betreffende pachter besproken.

Schriftelijke reactie 4

De kwaliteit van oever en water is slecht van het westelijk gelegen stukje Alddjip ter hoogte van Nij Beets. Het Alddjip groeit dicht, veel afvoer van gier en verontreiniging, vaak stilstaand 'dood water'. Het is het meest vergeten stuk Koningsdiep en ligt naast een terrein van SBB.

Antwoord

Dit deel van het Alddjip ligt buiten het plangebied van het project. Het wetterskip zal hier gaan kijken en komt hier op terug.

Schriftelijke reactie 5

Tussen de Janssenstichting en de zandput is met een rode lijn het bestaande fietspad aangegeven. Vóór de voortschrijdende ontgrondingen liep dit met een kleine verspringing door tot aan de Beetsterweg en kwam het uit ongeveer tegenover Beetsterweg 32. Het NO-deel van het pad is nu vergraven. Uit toeristisch oogpunt lijkt het wenselijk het resterende bestaande fietspad in grote lijnen te herstellen. Dat kan door het door te trekken/ in stand te houden tot de Leppedyk (dat is ook al het geval) en dan kun je linksaf richting Nij Beets en rechtsaf richting Beetsterzwaag. Het pad (Leppedyk rechtsaf, langs de zandput) is nu met een hek geblokkeerd, het was altijd een openbare, ongeplaveide weg. Een andere optie is om een ontsluiting te maken vanaf de Janssenstichting langs het eventuele helofytenfilter naar de Beetsterweg en zodoende om de boerderij van Dijkstra heen. Doel van het fietspad is een aantrekkelijke route-uitbreiding voor de vele fietsers en wandelaars die vanaf de richting van de begraafplaats Oud Beets komen. Er is dan een ontsluiting vanaf Beetsterzwaag naar Nij Beets, buiten het bestaande fietspad langs de drukke weg Beetsterzwaag-Nij Beets en langs een mooi voorbeeld van hoe om te gaan met natuurontwikkeling en waterbeheer in combinatie met agrarische gebruiksmogelijkheden.

Antwoord

De aanleg van een fietspad aan de oostzijde van de zandwinplas is opgenomen in een eerder afwerkplan van de zandwinput. Dit voornemen is er nog steeds, echter hoe een definitief fietspad-tracé zal lopen weten we pas na de verdere planuitwerking.

Schriftelijke reactie 6

Mijn voornaamste punt van aandacht betreft het streven om het water vanuit het Alddjip meer richting de Dulf/ Janssenstichting te laten stromen (concreet door het afsluiten van de bypass naar de Schipssloot). Allereerst zou ik willen aangeven dat ik deze ingreep begrijpelijk vind vanuit de wens om dit systeem weer meer richting een natuurlijke/oorspronkelijke hydrologische situatie met alle bijbehorende flora & fauna te bewegen. Echter, onder de bestaande omstandigheden, waarbij nagenoeg geen sprake is van doorstroom tussen het traject vanaf de Schipssloot tot de A7, is eveneens

een waardevolle (verlandings-)vegetatie ontstaan. Ik doel hierbij op het feit dat binnen dit traject de beek grotendeels is dichtgegroeid met krabbenscheer. Zoals u ongetwijfeld weet is de aanwezigheid van deze vegetatie een randvoorwaarde voor het voorkomen van de groene glazenmaker: een habitatrictlijnsoort die eveneens binnen dit terrein voorkomt. Op basis van mijn eigen metingen blijkt tevens dat deze krabbenscheervelden hier met name in het vroege voorjaar bijzonder rijk zijn aan aquatische insecten -met name Chironomidae soorten-, en daarbij veelvuldig worden gebruikt door foeragerende moeras- en graslandvogels uit de wijde omtrek. Dit betreffen o.a. soorten als rietzanger, blauwborst, rietgors, gele kwikstaart en paapje. Daarnaast nestelen er roerdompen in dit traject van de beek, die ik daar ook regelmatig foeragerend tegenkom. Voor en door het creëren van de gewenste doorstroom zal deze vegetatie onherroepelijk veranderen, wat in het specifieke geval van krabbenscheer betekent dat er compenserende maatregelen moeten worden getroffen.

Naar ik mag aannemen wordt binnen uw planvorming rekening gehouden met deze noodzakelijke maatregelen. Ik zou u er echter aanvullend op willen wijzen dat het creëren van nieuwe plekken met krabbenscheer (ter compensatie) het meest effectief zal zijn wanneer dit ruim voor het afsluiten van de bypass gebeurt. Het zal immers enige tijd duren voordat een nieuwe vegetatie zich zodanig ontwikkelt dat groene glazenmaker en andere soorten zich daadwerkelijk kunnen vestigen. Een van de mogelijkheden die ik hiervoor zou willen benoemen is het creëren van kunstmatige 'hoefijzermeertjes' nabij de beekloop in de Smelle Warren of Zomerpolder. Dergelijke meertjes komen van origine in de midden-/ benedenloop voor, ook binnen de Van Oordt's Mersken zoals nog te zien ten noorden van de Hege Geasten, en dit zijn ook van nature de plekken waar verlanding met soorten als krabbenscheer optreedt (in zekere zin is in het huidige traject ook een ecologisch equivalent van een hoefijzermeer ontstaan). Al met al zal dit m.i. dan ook uitstekend binnen de huidige planvorming passen.

Aanvullend zou ik u erop willen wijzen dat u bij het creëren van een eventueel helofytenfilter (ingetekend nabij de zandwinplas) rekening moet houden met het feit dat het maaien van riet en/of lisdodde gedurende de zomer (de enige manier waarop een helofytenfilter zijn functie zal vervullen) negatieve effecten kan hebben op eventuele rietvogels (als een 'ecologische val' fungeert).

Antwoord

We zijn blij dat u ook begrip heeft voor de maatregelen van aantakking van het beektraject in de Dulf. Het doel is – naast het fysiek aantakken van de beek – de waterkwaliteit te verbeteren. Door meer stroming te creëren, en dat met een redelijk goede waterkwaliteit, is het onze verwachting dat de situatie voor krabbenscheer en de natuur die daar mee samen hangt, gebiedsgericht niet achteruit hoeft te gaan. Bij de uitwerking van de inrichtingsplannen en het toekomstig beheer van Alddjip zullen we hier uitgebreid aandacht aan besteden. Mitigatie en zo nodig compensatie maken hier deel van uit. Mogelijk dat we gebruik gaan maken van uw kennis hieromtrent.

Ook wanneer het blijkt dat een helofytenfilter bij de zandwinplas nodig is, zullen we concreet gaan vastleggen hoe het beheer uitgevoerd zal moeten worden. Een optie is om het beheer gezoneerd uit te voeren, waarbij er alternerend delen wel en niet gemaaid gaan worden.

Schriftelijke reactie 7

Opmerkingen en vragen over beheerbaarheid en Natuurbescherming. Na concrete realisering van onderhavig plan in de praktijk, valt en staat 'alles' bij de beheerbaarheid van het (Natura2000-)gebied. Hoe verhoudt beheerbaarheid zich tot het complex abiotisch, ecologische detailniveau binnen het kader van nagestreefde (hoofd- en neven)doelstellingen vs Europese/nationale Natura2000-beschermingsverplichtingen? Wat zijn, zowel op de kortere als op de langere termijn, de voornaamste effecten van de verschillende inundatie(vormen)* die, enerzijds regelmatig anderzijds incidenteel, ofwel eens om de zoveel jaren, onherroepelijk zullen gaan optreden in het gebied? Denk daarbij onder meer aan hieruit voortvloeiende implicaties t.a.v.: bodemfauna* en hydrologische processen*, i.r.t. successievelijke vegetatie*, - entomologische*- en avifaunistische* ontwikkelingen?

Weidevogels

Een specifieke, belangrijke soortgroep in de Dulf bestaat uit diverse weidevogels. In de toelichting op het schetsontwerp staat dat 'rekening gehouden wordt met weidevogels. Dat klinkt beloftevol, maar tezelfdertijd 'kort door de bocht.' Want, hoe moet dit precies worden opgevat? D.w.z. in termen van concrete beheermaatregelen en/of faciliterende dan wel compenserende aanpassingen, waarmee (binnen en aanvullend op regulier beheer) voldoende tegemoetgekomen wordt aan instandhouding van de vereiste habitatvoorwaarden voor deze broedvogels?

Ingebrachte randvoorwaarden: Wetterskip moet i.s.m. SBB duidelijk de randvoorwaarden en afspraken goed definiëren en kaderen, aan de hand waarvan tot op detailniveau het beheerprogramma goed kan worden uitgevoerd. Aanbevolen wordt om een goed monitorings- en evaluatieprogramma op te zetten t.a.v. broedvogels, insecten en vegetatie waarmee de effecten en ontwikkelingen kunnen worden gevolgd.

Antwoord

Zoals hierboven reeds is opgemerkt: de waterstanden gaan niet zo heel veel veranderen in vergelijking met de huidige situatie. Er wordt vooral getracht de aanwezige plas-dras-situaties, die nu al op grote schaal voorkomen, te voeden vanuit de beek/sloten, en minder afhankelijk van neerslag te maken, zodat er minder verzuring en ook minder verdroging optreedt. Voor wat de opmerking over het beheer betreft, we verwachten zeker dat er nog steeds het hooilandbeheer gevoerd kan worden. De mogelijkheden tot realisatie van de N2000-doelen komen hierdoor niet in een ander daglicht te staan.

De voornaamste (beoogde) effecten zijn minder regenwaterstagnatie (minder verzuring) en minder verdroging. Beide knelpunten zijn een direct gevolg van de huidige (en veranderende) geomorfologische en -hydrologische situatie. Zowel de hooilandvegetaties als de weidevogels hebben last van verzuring en verdroging waardoor de natuurdoelen onder druk staan. De maatregelen zijn derhalve bedoeld om zowel de situatie te verbeteren voor hooilandvegetaties als weidevogels, en dan met name de meer kritische soorten (zie punt 3 bij schriftelijke reactie 2). Elders in deze notitie staat het schema flexibel peilbeheer (regelmatig optredend) weergegeven waarmee we dit verwachten te bereiken.

Als het gaat om de tijdelijke berging van extra veel water (1 x per 30 jaar) vanuit waterveiligheid, dan kan dat wel een negatieve invloed hebben op diersoorten die niet snel genoeg naar hogere delen kunnen vluchten. Een deel hiervan zal verdrinken. Afspraken over waterberging worden daarom ook nader uitgewerkt in een waterbergingsprotocol tussen SBB, andere grondeigenaren en wetterskip.

Met wetterskip, SBB en andere grondeigenaren zullen inderdaad duidelijke beheerafspraken moeten worden gemaakt over zaken als peilbeheer, maaieregime en bemesting. Ook zal een goed monitorings- en evaluatieprogramma opgezet moeten worden om de gevolgen van de ontwikkeling van het gebied na 10 jaar te evalueren.

Schriftelijke reactie 8

Er spelen blijkbaar drie zaken. Verdroging Dulf, wateroverlast (in Nederland/Friesland/Opsterland) die wateropvang vergt en de beek die meer dynamiek (en 'betere' natuur?) krijgt.

1. Wat is de bijdrage (meerwaarde) van waterberging in deze polder aan handhaving van de huidige kwaliteit van dit natuurgebied.

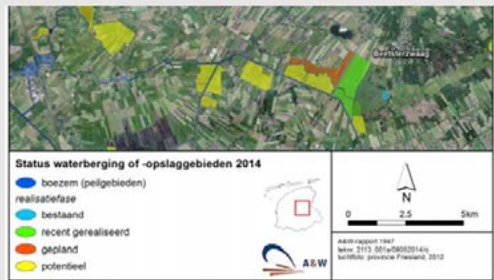
Antwoord

Waterberging is een maatschappelijke opgave die als maatregel staat genoemd in het Veiligheidsplan II (2014) van wetterskip Fryslân. De functie waterberging heeft in de Dulf geen meerwaarde voor de handhaving van de kwaliteiten van de huidige natuurwaarden. In geval van een noodsituatie kan De Dulf worden ingezet als waterbergingsgebied.

Het pakket uit het Veiligheidsplan II (2014) bestaat uit:

- het realiseren van 600 hectare boezemuitbreiding;
- het inrichten van 1500 hectare waterberging in natuurgebieden en
- het realiseren van een gemaal Harlingen met een capaciteit van 30 m³ (2035)

Het watersysteem voldoet hiermee aan de veiligheidsnormen tot na het zichtjaar 2050. Op de korte termijn is het bufferen in deelsystemen (tot 2025) en het realiseren van waterberging in natuurgebieden (tot 2035) het meest effectief. Volgens bestaande beleid 1% extra berging in de deelsystemen (tot 2030).

Uit: Waterberging in natuurgebieden in Fryslân, Altenburg & Wymenga, 2014

2. Wat zijn de gevolgen voor flora en fauna van deze herinrichting tot waterberging. (hoe vaak en hoe lang en hoe diep komt het water) Wat is er te winnen wat is er te verliezen?

Antwoord

Het is nog een zoektocht welke vorm van wateropvang hierbij past. Als het gaat om de tijdelijke berging van extra veel water (1 x per 30 jaar), dus kortdurende inundaties, dan kan dat wel een negatieve invloed hebben op diersoorten die niet snel genoeg naar hogere delen kunnen vluchten. Een deel hiervan zou kunnen verdrinken. Nader onderzoek zal plaatsvinden naar de eventuele gevolgen voor een tijdelijke wateropvang in de natuurontwikkeling, mede op basis hiervan wordt een waterbergingsprotocol opgesteld. Na 10 jaar vindt een evaluatie van de natuurontwikkeling en het beheer plaats. Daarnaast kan het vraagstuk ter sprake komen of door de huidige klimaatverandering de waterberging frequenter moet worden ingezet dan één keer in de 30 jaar.

3. Veranderen de natuurdoelstellingen van dit Natura 2000 gebied?

Antwoord

De Natura 2000-doelstellingen wijzigen niet voor dit gebied: speciale aandacht voor kempaan en paapje als broedvogel en de grote modderkruiper. Rust en foerageergebied voor ganzen, met name voor winterperiode.

4. Wat betekent dit voor het beheer van de Dulf?

Antwoord

Het hooilandbeheer wordt voortgezet. Er komt een flexibel en stuurbaar waterpeilbeheer met water aangevoerd vanuit de bovenstroomse beek i.p.v. uit de Nije Feart. In figuur 1 vindt u een denkrichting over het toekomstig waterpeilbeheer, deze wordt nog nader uitgewerkt.

5. Wat voor natuurherstel heeft men voor ogen?

Antwoord

Ontwikkeling van vochtige tot natte, matig voedselrijke open graslanden met lokaal overgangen naar dotterbloemhooilanden en gevarieerde fauna. Weidevogels, vissen (grote en kleine modderkruiper, driedoornige stekelbaars, snoek, amfibieën (o.a. rugstreeppad), aquatisch macrofauna en zoogdieren als waterspitsmuis en haas.

6. Hoeveel budget is voor dit plan gereserveerd.

Antwoord

Er is ongeveer 3 miljoen euro voor de omvorming van de DJS polder begroot.

7. Zijn er alternatieve locaties anders dan het natuurgebied de Dulf onderzocht?

Gezien de politieke realiteit, stikstofdepositie, veenweideproblematiek, klimaat- en biodiversiteitscrisis zijn is een integrale aanpak nodig "zoals Ruimte voor de Rivieren", onderzoek de mogelijkheden voor waterberging op landbouwgrond en reduceer zo stikstofuitstoot, verminder de bodemdaling en creëer daarmee ook ruimte voor herstel van de biodiversiteit en weidevogelpopulatie. Het verbeteren van de condities in De Dulf en de waterberging zijn twee aparte vraagstukken waarvoor o.i. ook twee los van elkaar staande oplossingen gezocht moeten worden.

Antwoord

Lokaal worden de al ingerichte waterbergingsgebieden de Zomerpolder en de Smelle Warren meegenomen in het waterbergingsprotocol. De werkgroep DJS is zo samengesteld dat verschillende overheden en belangenorganisaties meedenken over de opgaven in het landelijk gebied. De werkgroep probeert via een zoveel mogelijke integrale aanpak de opgaven die we vanuit beleid en bestuurders hebben meegekregen uit te werken. Momenteel ligt de focus met name op de Natura 2000 maatregelen en de wateropgaven, voornamelijk in de NNN begrensde gronden en de zandwinplas. De projectgroep geeft uitvoering aan vastgesteld beleid over waterberging.

Op dit moment is nog niet duidelijk op welke wijze en welke middelen voor stikstofproblematiek voor dit natura 2000 gebied ingezet kunnen worden.

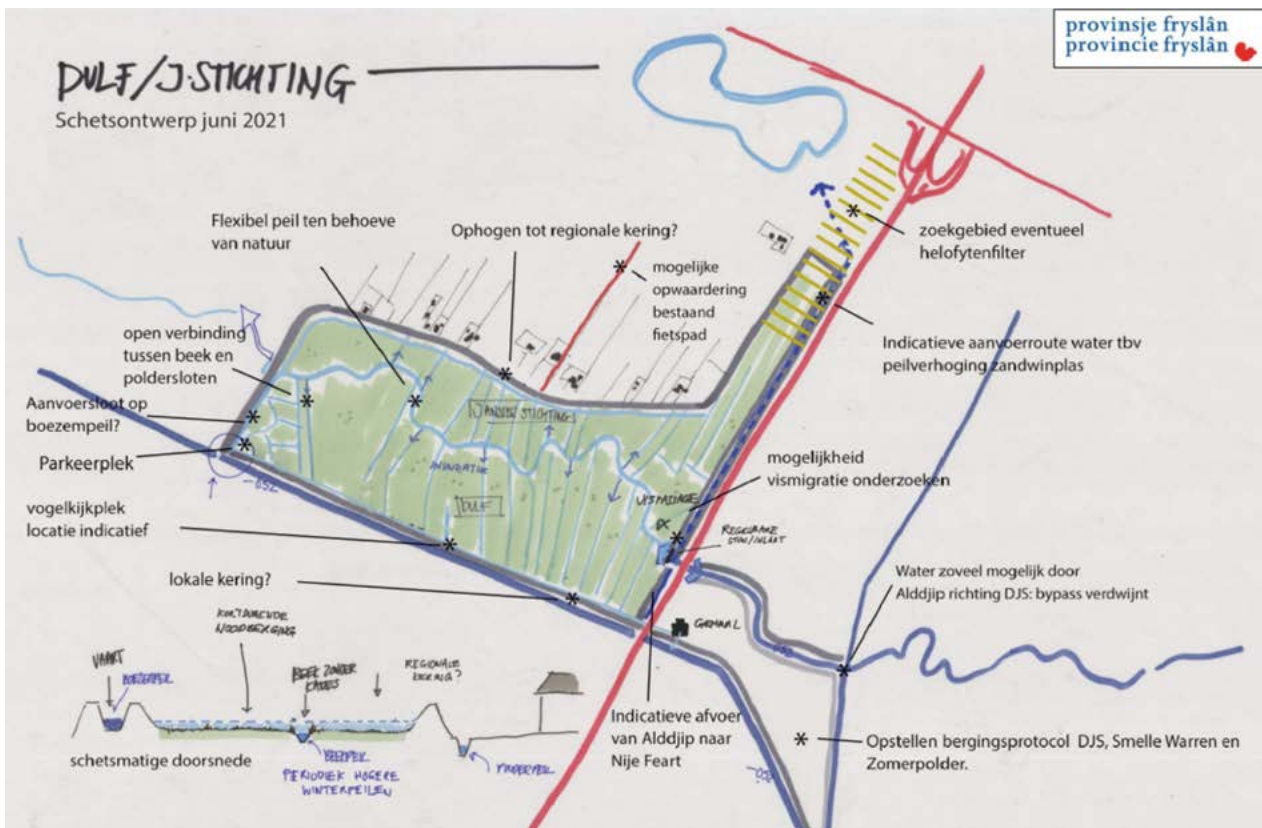
Schriftelijke reactie 9

Via de mail zijn actuele vogeltellingen in de Dulf gedeeld en de zorg om toename van de ganzenpopulatie in het gebied.

Antwoord

Dank voor het delen van deze informatie.

Bijlage: Schetsontwerp en toelichting Dulf Janssenstichting

Figuur: schetsontwerp polder De Dulf Janssenstichting d.d. juni 2021

Schetsontwerp polder De Dulf Janssenstichting

Voor u ligt het eerste schetsontwerp voor de nieuwe natuurinrichting van polder De Dulf Janssenstichting. Deze polder is onderdeel van de gebiedsontwikkeling Dulf Mersken. Met de inrichting van deze polder dragen we bij aan het Natuurnetwerk Nederland (NNN), natuurherstel in het Natura 2000-gebied Van Oordt's Mersken en een klimaatbestendiger omgeving.

Beekdalherstel

In de nieuwe situatie stroomt er weer water vanaf de bovenloop van het Aalddijp naar de oude beekloop in de polder. Ook worden omliggende sloten aangesloten op de oude beekloop. Deze krijgen een eigen waterpeil. Dit peil is 's winters hoger dan zomers om zo een natuurlijker watersysteem te creëren. Het peilbeheer is daarmee ook gericht op weidevogels. Ook vertragen we met het langer nathouden van de polder de bodemdaling. En daarmee verminderen we de uitstoot van broeikasgassen in het gebied.

Waterberging

Door klimaatverandering krijgen we vaker te maken met extreme neerslag. Om wateroverlast zoveel mogelijk te beperken, zoeken we langs de Friese boezem (stelsel van meren, kanalen en vaarten) en beken naar geschikte locaties om overtollig water op te vangen. Polder De Dulf Janssenstichting ligt gunstig; het grenst aan de Friese boezem. Daarom maken we ook in de polder ruimte voor waterberging.

We werken onze plannen voor De Dulf Janssenstichting uit in een zogenaamd 'waterbergingsprotocol'. Hierin staan onder andere afspraken over de inzet van de waterberging. Bijvoorbeeld over de periode, de frequentie, de duur en de hoeveelheid water. Dit gebeurt in samenhang met de al ingerichte waterbergingsgebieden Smelle Warren en de Zomerpolder aan de oostkant van de A7. De verwachting is dat de polder eens in de dertig jaar zal worden ingezet.

Ongeveer tien jaar na de inrichting evalueren we de afspraken over waterberging. Hierbij zal bijzondere aandacht zijn voor de ontwikkeling van en eventuele effecten op de natuurwaarden.

Voor de inrichting van de polder als waterberging moet de oude dijk rondom de polder worden verhoogd. Hiervoor worden de verschillende opties nog onderzocht. De kruin van deze kering zal globaal een hoogte krijgen tussen 0,2 meter boven NAP en 0,7 meter boven NAP.

Zandwinplas

De natuur in Van Oordt's Mersken verdroogt. Hierdoor verdwijnen bijzondere plant- en diersoorten. Eén van de voorgestelde maatregelen in het Natura 2000-beheerplan is het verhogen van het waterpeil in de bestaande zandwinplas bij Nij Beets. Door het peil van de zandwinplas te verhogen ontstaat er tegendruk in de diepere grondwaterlagen. Hierdoor zakt het grondwaterpeil in de zomer minder ver uit.

In 2020 is het waterpeil in de zandwinplas met 20 centimeter verhoogd. Op dit moment vindt onderzoek plaats naar een verdere peilverhoging. In 2021 wordt een stuw aan de Beetsterweg vervangen door een nieuwe stuw aan de zuidwestzijde van de zandwinplas (zie kaartje hiernaast).

De maatregelen op een rij

Natuur

- > Herinrichting van circa 200 hectare natuur voor onder andere weidevogels en natte bloemrijke graslanden.
- > Waterpeil in de polder wordt afgestemd op maaiveldhoogte en krijgt een natuurlijker dynamiek met periodiek hogere winterpeilen.
- > Perceelsloten zoveel mogelijk aansluiten op het Alldjip.

In onderzoek:

- > Wordt de polder De Dulf Janssenstichting een kraamkamer voor de vis in het Alldjip en de Friese boezem?

Water

- > Aanleg inlaat/stuw zodat het beekwater uit het Alldjip de polder De Dulf Janssenstichting kan voeden: de tijdelijke bypass bij de Schipsloot verdwijnt.
- > Nieuwe watergang voor de waterafvoer van het Alldjip naar de Nije Feart ten westen van de A7.

- > Aanpak regionale kering langs Nije Feart, zodat deze weer aan de veiligheidsnormen voldoet.
- > Ophoging bestaande dijk langs De Dulf Janssenstichting (globaal tussen 20 centimeter boven NAP en 70 centimeter boven NAP).
- > Vervangen of renoveren van het bestaande gemaal aan de Nije Feart.

In onderzoek:

- > De borging van de wateraanvoer naar het landbouwgebied langs de Swynswei ten westen van De Dulf Janssenstichting.
- > Uitwerking van het waterbergingsprotocol.
- > De aanleg van wateraanvoer voor de gewenste peilverhoging in de zandwinplas.
- > De aanleg van een helofytenfilter (rietveld) voor het zuiveren van water richting de zandwinplas.

Recreatie

- > Aanleg parkeervoorziening bij de Swynswei.
- > Realisatie vogelkijkplek langs het zandpad bij de Nije Feart.

In onderzoek:

- > Opwaardering bestaand fietspad tussen zandwinplas en Janssenstichting.

Hoe gaat het verder?

Wij zitten nog in de planvoorbereiding. De eerste reacties die wij tijdens de informele bijeenkomsten van 28 juni en 5 juli 2021 ontvangen gaan we delen en bespreken met de samenwerkende partijen en bestuurders. De verwachting is dat we in de zomer van 2022 het concept-inrichtingsplan aan de streek presenteren. Op dat moment kunnen belanghebbenden formeel reageren op de plannen.

Gebiedsontwikkeling De Dulf-Mersken is een gezamenlijk initiatief van provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân, Vitens, gemeente Opsterland en Staatsbosbeheer en wordt in nauwe samenwerking met betrokken partijen uitgevoerd.

Voor vragen kunt u contact opnemen met het Klantencontactcentrum van de provincie Fryslân. Dat kan via de mail: provincie@fryslan.nl of telefonisch: 058 292 5925. Het KCC verbindt u dan door met projectleider Yep Zeinstra.

